

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П.Л.ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол 10.04.2024 № 4

Голова вченої ради

чл.-кор. НАМН України, професор

 Олександр ТОЛСТАНОВ

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА

циклу тематичного удосконалення

«Медичний супровід психовегетативних проявів, обумовлених порушеннями психічного здоров'я людини у різні вікові періоди»

Тривалість – 45 годин (1,5 кредита ЄКТС)

Тренінговий центр впровадження компетентнісного підходу в загальній лікарській практиці Навчально-виробничого центру симуляційних методів навчання імені Андрія Ткаченка

Київ-2024

ПОГОДЖЕНО

Рішення вченої ради
медичного факультету

Протокол 03.04.24 № 04

Голова вченої ради медичного
факультету

Ольга ПРОЦЮК

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ:

Матвієць Людмила	Доцент кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л.Шупика, кандидат медичних наук, доцент.
Кухарська Наталія	Асистент кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л.Шупика, кандидат медичних наук.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма циклу тематичного удосконалення **«Медичний супровід психовегетативних проявів, обумовлений порушеннями психічного здоров'я людини у різні вікові періоди»** призначена для підвищення кваліфікації спеціалістів: лікарів: загальної практики - сімейних лікарів, лікарів-терапевтів, лікарів-педіатрів, лікарів-ревматологів, лікарів-кардіологів, лікарів-пульмонологів, лікарів з медицини невідкладних станів, лікарів фізичної та реабілітаційної медицини.

Цикл проводиться відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУОЗ України імені П.Л. Шупика з урахуванням вимог постанови Кабміну від 14.07.2021 № 725 «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників», наказу МОЗ України від 22.06.2021 № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію», зареєстрованого в Мін'юсті 17.08.2021 за № 1081/36703 (із змінами та доповненнями), наказу МОЗ України від 18.08.2021 № 1751 «Про внесення змін до наказу МОЗ України від 22.07.1993 № 166», зареєстрованого в Мін'юсті 09.11.2021 за № 1467/37089, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабміну від 21.08.2019 № 800, (із змінами та доповненнями), наказу МОЗ України від 22.02.2019 № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів», зареєстрованого в Мін'юсті 25.03.2019 за № 293/33264, (із змінами та доповненнями) та інших нормативних документів, що регламентують підготовку фахівців галузі знань «Охорона здоров'я» на післядипломному етапі.

Мета циклу — удосконалення теоретичних знань та практичної підготовки, формування, оновлення, поглиблення ключових професійних компетентностей, а також отримання нових актуальних знань щодо порушення психічного і фізичного здоров'я, що супроводжується вегетативними розладами, і погіршує загальний стан людини, а також погіршує перебіг хронічних захворювань, необхідних для професійної діяльності слухачів відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я, ознайомлення з новітніми досягненнями в галузі тощо.

Цикл тематичного удосконалення передбачає розгляд розділів:

1. Нейрофізіологія вегетативної нервової системи. Періоди розвитку ВНС і фактори ризику формування психовегетативних розладів.
2. Психовегетативні прояви, обумовлені порушеннями психологічних процесів людини у різні вікові періоди. Механізми їх розвитку та віддалені наслідки.

3. Формування соматизації наслідків нервово-психічного напруження та її вплив на психовегетативні реакції організму в різні вікові періоди.
4. Підходи до лікування. Методи лікування. Медикаментозні засоби.
5. Медико-психологічний супровід пацієнтів з соматичним захворюванням для корекції психовегетативного стану.

Програма охоплює обсяг як теоретичних, так і практично-прикладних знань, вмінь і навичок, необхідних лікарям: загальної практики - сімейним лікарям, лікарів-терапевтам, лікарів-ревматологам, лікарів-кардіологам, лікарів-пульмонологам, лікарям з медицини невідкладних станів, лікарям фізичної та реабілітаційної медицини.

У навчальному плані циклу зазначено контингент слухачів, тривалість їх навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми. У разі необхідності, враховуючи базовий рівень знань слухачів, кафедра може вносити корективи та доповнення до навчальних годин, які регламентовані навчальними планами, в межах 15 % від загального обсягу часу.

Навчальний план та програма циклу тематичного удосконалення доповнені переліком питань до підсумкового іспиту, переліком практичних навичок, списком рекомендованих джерел.

Для виконання цієї програми під час навчання передбачено такі види навчальних занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарських занять, а також самостійну роботу слухачів.

Проміжний контроль знань здійснюється за рахунок годин, передбачених на семінарські заняття.

Для визначення рівня засвоєння програми циклу тематичного удосконалення передбачено підсумковий іспит (2 години), який складається з тестування; оцінки практичних навичок в симуляційних умовах (в симуляційних центрах, на манекенах тощо), якщо програма навчання передбачала вдосконалення або набуття практичних навичок; вирішення клінічних завдань.

Слухачам, які виконали програму і успішно склали іспит, видається посвідчення про проходження циклу встановленого зразка.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ «МЕДИЧНИЙ
СУПРОВІД ПСИХОВЕГЕТАТИВНИХ ПРОЯВІВ, ОБУМОВЛЕНИЙ
ПОРУШЕННЯМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ У РІЗНІ
ВІКОВІ ПЕРІОДИ».

Тривалість: 45 годин (1,5 кредити ЄКТС)

Контингент: лікарі загальної практики - сімейні лікарі, терапевти, педіатри, ревматологи, кардіологи, пульмонологи, лікарі з медицини невідкладних станів, лікарі фізичної та реабілітаційної медицини.

Код	Назва розділу	Кількість навчальних годин				
		Лекції	Семін. заняття	Практ. заняття	Самос. робота	Разом год./кред.
1	2	3	4	5	6	7
	Тестовий вхідний контроль рівня знань		1			1/0,03
1.0	Нейрофізіологія вегетативної нервової системи. Періоди розвитку ВНС і фактори ризику формування психовегетативних розладів.	2	2(1)	2 (-1)	2	8/0,27
2.0	Психовегетативні прояви, обумовлені порушеннями психологічних процесів людини у різні вікові періоди. Механізми їх розвитку та віддалені наслідки.	2	2	3 (2)	2	9/0,3
3.0	Формування соматизації наслідків нервово-психічного напруження та її вплив на психовегетативні реакції	1	1	3	2	7/0,23

	організму в різні вікові періоди.					
4.0	Підходи до лікування. Методи лікування. Медикаментозні засоби	-	4	4	-	8/0,27
5.0	Медико-психологічний супровід для корекції психовегетативного стану пацієнтів з соматичним захворюванням.		4	6		10/0,33
	Іспит		2			2/0,06
	Всього:	5	16	18	6	45/1,5

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО
УДОСКОНАЛЕННЯ
«МЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ПСИХОВЕГЕТАТИВНИХ ПРОЯВІВ,
ОБУМОВЛЕНИЙ ПОРУШЕННЯМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я
ЛЮДИНИ У РІЗНІ ВІКОВІ ПЕРІОДИ»**

Код		Назва розділу, теми
Розділ	Тема	
1	2	3
1.		Нейрофізіологія вегетативної нервової системи. Періоди розвитку ВНС і фактори ризику формування психовегетативних розладів.
1.	1.	Огляд нейрофізіології ЦНС і ВНС.
1.	2.	Функція і формування порушень ВНС в дитячому і підлітковому віці.
1.	3.	Функція і формування порушень ВНС в дорослому віці.
1.	4.	Функція, формування порушень ВНС та їх наслідки в літньому віці.
2.		Психовегетативні прояви, обумовлені порушеннями психологічних процесів людини у різні вікові періоди. Механізми їх розвитку та віддалені наслідки.
2.	1.	Стрес, дистрес. Емоційні і поведінкові реакції на подразники.
2.	2.	Процес відновлення вегетативних функцій. Стан порушення – формування вегетативної дисфункції.
2.	3.	Діагностика проявів вегетативної дисфункції.
3.		Формування соматизації наслідків нервово-психічного напруження та її вплив на психовегетативні реакції організму в різних вікових періодах.
3.	1.	Функціональні розлади органів і систем, обумовлені нервово-психічним напруженням в різні вікові періоди.
3.	2.	Формування морфологічних змін органів і систем на фоні функціональної патології, обумовленої вегетативною дисфункцією в різні вікові періоди.

3.	3.	Психосоматичні та соматоформні розлади. Їх вплив на перебіг хронічних захворювань. Діагностика розладів.
4.		Підходи до лікування. Методи лікування. Медикаментозні засоби
4.	1.	Лікування дисфункції ВНС. - Гармонізація симпатичної і парасимпатичної частин ВНС. - Вплив на симпатичну частину ВНС. - Лікування ендотеліальної дисфункції судин. - Лікування порушення сну.
4.	2.	Лікування основного хронічного захворювання з урахуванням вегетативної дисфункції.
5.		Медико-психологічний супровід для корекції психовеgetативного стану пацієнтів з соматичним захворюванням в загальній лікарській практиці
5.	1.	Діагностика ризикованих/шкідливих поведінкових та емоційних реакцій на подразники.
5.	2.	Елементи когнітивно-поведінкової терапії в їх діагностиці.
5.	3.	Мотиваційне консультування для корекції ризикованих/шкідливих поведінкових та емоційних реакцій на подразники.
5.	4.	Психічна, поведінкова і фізична адаптація пацієнтів з вегетативною дисфункцією.
5.	5.	Психотерапія віддалених наслідків психовеgetативної дисфункції, сформованих в різні вікові періоди.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
ДЛЯ ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
«Медичний супровід психовегетативних проявів, обумовлений
порушеннями психічного здоров'я людини у різні вікові періоди»

№ з/п	Назва практичної навички
1.	Провести діагностику ознак вегетативної дисфункції.
2.	Провести корекцію медикаментозного лікування хронічного захворювання з урахуванням вегетативної дисфункції.
3.	Скласти план (алгоритм) проведення психічної, поведінкової і фізичної адаптації пацієнтів з вегетативною дисфункцією.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО ІСПИТУ
ДЛЯ ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ**

**«МЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ПСИХОВЕГЕТАТИВНИХ ПРОЯВІВ,
ОБУМОВЛЕНИЙ ПОРУШЕННЯМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я
ЛЮДИНИ У РІЗНІ ВІКОВІ ПЕРІОДИ».**

1. Які дві основних функції автономної вегетативної системи?
2. Назвіть два провідні відділи вегетативні нервової системи, які справляють різні протилежні впливи на внутрішні органи.
3. Опишіть анатомію вегетативної нервової системи, її структурні елементи та нейромедіатори, які забезпечують передачу імпульсів.
4. Які форми вегетативної дисфункції виявляються в дитячому віці?
5. Форми порушень ВНС мають наслідки в літньому віці?
6. Що таке психовегетативний синдром?
7. Вкажіть основні фактори ризику формування психовегетативних розладів.
8. Які є етапи вегетативної декомпенсації?
9. Які бувають реакції особистості на психічну травму?
10. Як оцінюється психічна травма пацієнтом як життєва ситуація, зокрема, як проблема зі здоров'ям?
11. Що таке механізми психологічного захисту, їх призначення в психіці людини?
12. Які вегетативні реакції спостерігаються при вирішенні проблеми з застосуванням психологічного захисту?
13. Які вегетативні реакції спостерігаються при вирішенні проблеми з застосуванням копінг стратегій?
14. Як формується у свідомості пацієнта внутрішня картина його хвороби?
15. Як визначити психологічний тип пацієнта ставлення до своєї хвороби?
16. Опишіть механізм соматизації нервово-психічного напруження і вкажіть клінічні ознаки соматизації.
17. Вкажіть базові клінічні ознаки астенії.
18. Що таке психосоматози?
19. Охарактеризуйте істинні психосоматози.
20. Які існують фактори ризику формування психосоматозів і соматичної вразливості до психоемоційних стресів?
21. Скільки визначено типів «особистостей ризику» і як вони характеризуються?
22. Назвіть типи патологічної адаптації (Яхін О.О., Менделевич В.Д.) та поясніть їх роль в роботі лікаря первинної ланки.

23. Як формується психосоматична патологія внаслідок соціальної дезадаптації?
24. Які діагностичні заходи необхідно провести для встановлення психосоматичних розладів?
25. Які клінічні діагностичні критерії соматизованих розладів, згідно класифікацій МКХ-Ю треба виявити?
26. Які пункти синдромальної класифікації ІСРС треба вказати для фіксації психовегетативних проявів в поєднанні з розладами в різних органах та системах?
27. Які основні підходи до лікування пацієнтів з соматичними розладами?
28. Вкажіть медикаментозні засоби лікування та принципи їх застосування при психовегетативних розладах.
29. Які психологічні та психотерапевтичні втручання на первинній ланці медичної допомоги можливі?
30. Назвіть підходи до комунікації з пацієнтом при мотиваційному типі спілкування.
31. Вкажіть основні інструменти комунікації для мотивації пацієнта до зміни патологічної поведінки, яка зумовлює психовегетативні розлади.
32. Які фізичні методи лікування застосовуються в пацієнтів з психосоматичними розладами?
33. Перерахуйте кроки для медико-психологічного супроводу, щоб забезпечити корекцію психовегетативного стану пацієнтам з соматичним захворюванням в загальній лікарській практиці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Т.І. Насонова, О.В. Кліменко, Т.В. Колосова, Г.В. Горєва, Ю.І. Головченко, О.В. Тишкевич, О.М. Гурмак. Нейровегетативні та когнітивні порушення, асоційовані з тривогою у пацієнтів середнього віку із цереброваскулярними захворюваннями. Семейная медицина №2 (70), 2017 С.97-101.
2. Т.М.Соломенчук, О.В.Восух Корекція нейрогуморальних та психоемоційних розладів у хворих із стабільною ішемічною хворобою серця та артеріальною гіпертензією: адаптаційні можливості препарату Ноофен®. Семейная медицина №1 (75)/2018. С.58-68.
3. Інформаційна записка. Аспекти психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під час спалаху COVID-19. Референтна група МПК із ПЗПСП в умовах надзвичайної ситуації (Inter-Agency Standing Committee), Лютий 2020.
4. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації — Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. — 216 с.
5. Боярчук О. Д. Біохімія стресу: навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл. / О. Д. Боярчук ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 177 с.
6. Е. А. Колесник. Клинико-патогенетические особенности и коррекция гиперкинетических расстройств при вегетативных дисфункциях. Український вісник психоневрології. 2020. том 28, випуск 1 (102). с. 6-9.
7. Л. А. Сергєєва, О. І. Вальченко, В. С. Сергєєва, О. І. Глебова. Формування акцентуацій характеру особистості в сучасних умовах підвищеного електромагнітного випромінювання радіочастотного діапазону Український вісник психоневрології. 2020. Том 28, випуск 2 (103). С.42-46.
8. О. С. Юрценюк. Особливості непсихотичних психічних розладів у студентів залежно від спеціальності навчання. Український вісник психоневрології. 2020. Том 28, випуск 2 (103). С. 52-55.
9. Н. О. Марута, Т. В. Панько, Г. Ю. Каленська Особливості порушень психічного здоров'я та механізми їх формування у внутрішньо переміщених осіб. Український вісник психоневрології. 2019. Том 27, випуск 4 (101). С. 45-51.
10. Неврологія / С.М.Віничук, Т.І.Ілляш,О.А.Маловицька та ін.; За ред. С.М.Віничука. – К.: Здоров'я, 2008. – 664 с.
11. Хаустова О.О. Психосоматичні маски тривоги / Український медичний часопис. 4(1) (132) – VI I/VIII 2019

<https://www.umj.com.ua/article/160744/psihosomatichni-maski-trivogi>

12. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджуваних захворювань внутрішніх органів / За ред. проф. Ю.М.Мостового. – 14-те вид., доп. І перероб. – Вінниця : ДП «ДКФ» 2012. – 576 с.

13. Малкина-Пых И. Г.. Психосоматика: Справочник практического психолога. — М.: Изд-во Эксмо. 2005. - 992 с.

14. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология: Учебное пособие / В.Д.Менделевич. – 5-е изд. – М. : МЕДпресс-информ, 2005. – 432 с.

Допоміжна література

1. Miller William R. (William Richard). Motivational interviewing : helping people change / by William R. Miller and Stephen Rollnick.—3rd ed. 662 p. ISBN 978-1-60918-227-4

2. Посібник «Здорове мислення» («Thinking Healthy»), посилання: http://www.who.int/mental_health/maternal-child/thinking_healthy/en

3. Карвасарский Б.Д. Неврозы. Практическое руководство. 1990. <https://www.booksmed.com/nevrologiya/1699-nevrozy-karvasarskiy-prakticheskoe-rukovodstvo.html>

Інформаційні ресурси

1. Psychological First Aid (Перша психологічна допомога)

https://www.who.int/mental_health/publications/guide_field_workers/en/

Управління проблемами Плюс (УП+) («Problem Management Plus»), посилання: http://www.who.int/mental_health/emergencies/problem_management_plus/en/

2. Посібник «Групова міжособистісна терапія (МОТ) при депресії» («Group Interpersonal Therapy (IPT) for Depression»),

Посилання: http://www.who.int/mental_health/mhgap/interpersonal_therapy/en